

شاهنشاهی هخامنشی

Maria Brosius
The Persian Empire from Cyrus II to Artaxerxes I
The London Association of Classical Teachers, 2000

شاهنشاهی هخامنشی

از کورش بزرگ تا اردشیر اول

ماریا بروسیوس

مترجم
هایده مشایخ

سرشناسه:	بروسیوس، ماریا
عنوان و پدیدآور:	شاهنشاهی هخامنشی، از کورش بزرگ تا اردشیر اول؛ ماریا بروسیوس؛ ترجمه‌ی هایده مشایخ.
مشخصات نشر:	تهران، نشر ماهی، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری:	۲۵۳ ص.
شابک:	ISBN 978-964-9971-53-7
یادداشت:	فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
یادداشت:	عنوان اصلی: <i>The Persian Empire from Cyrus II to Artaxerxes I</i> , 2000
یادداشت:	نمایه.
موضوع:	کورش دوم هخامنشی، شاه ایران، ۵۵۹-۵۳۰ ق.م. - اسناد و مدارک.
موضوع:	اردشیر اول هخامنشی، شاه ایران، ۴۶۵-۴۲۴ ق.م. - اسناد و مدارک.
موضوع:	ایران - تاریخ - هخامنشیان، ۵۵۹-۳۳۰ ق.م. - اسناد و مدارک.
موضوع:	ایران - تمدن - پیش از اسلام - اسناد و مدارک.
شناسه‌ی افزوده:	مشایخ، هایده، ۱۳۲۲ - ، مترجم.
رده‌بندی کنگره:	۱۳۸۶ الف ۴ ب / ۲۹۱ DSR
رده‌بندی دیویی:	۹۵۵ / ۱۸۲۰۷۲۷
شماره‌ی کتابخانه‌ی ملی:	۱۰۲۵۴۴۳

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
تهران
۱۴۰۳

سپاسگزاری

مایلم از پژوهشگرانی که تمامی اثر یا بخش‌هایی از دست‌نوشته‌ی کتاب را خوانده و در ترجمه‌ی منابع یا درک بهتر متون به من یاری رسانده‌اند، سپاسگزاری کنم. به‌خصوص از هدر بیکر^۱ به دلیل ترجمه‌ی متون اقتصادی بابلی که در این مجلد آورده شده است، از الیزابت تاکر^۲ به واسطه‌ی یادداشت‌ها و نظرهای سودمندش درباره‌ی متون فارسی باستان و از جان بینز^۳ به خاطر تذکرات مفیدش درباره‌ی اسناد هیروگلیفی سپاسگزارم. بسیار مدیون جان رابرتز^۴ هستم که متن پیش‌نویس اولیه را به‌طور کامل خواند، و ماریون کاکس^۵ که ترسیم تصاویر را بر عهده گرفت. از آقای محمدرضا کارگر، مدیر موزه‌ی ملی ایران در تهران، برای مجوز چاپ عکس مجسمه‌ی داریوش اول، و از یان ماتیسن^۶ و انجمن اکتشافات مصر برای مجوز چاپ عکس سنگ مزار قائم (استل) سقاره ممنون هستم. و بالاخره از پولین هایر^۷ و انتشارات دانشگاه کمبریج برای مجوز چاپ نقشه‌ی شاهنشاهی پارس از گزارش‌های هیئت باستان‌شناسی فرانسه در ایران^۸ تشکر می‌کنم.

ماریا پروسیوس

با تشکر صمیمانه از رابین آزیورن^۹ برای تهیه‌ی نمونه‌ی نهایی چاپ.

مه‌ی ۲۰۰۰ م.

جان رابرتز، سرویراستار

باسپاس از
اسماعیل سنگاری

شاهنشاهی هخامنشی

از کوروش بزرگ تا اردشیر اول

نویسنده	ماریا پروسیوس
مترجم	هایده مشایخ
ویراستاران	احمدرضا قائم‌مقامی مهدی نوری
چاپ ششم	پاییز ۱۴۰۳
تیراژ	۷۰۰ نسخه
چاپ اول	زمستان ۱۳۸۸
مدیر هنری	حسین سجادی
ناظر چاپ	مصطفی حسینی
حروف‌نگار	سپیده
چاپ و صحافی	حصاری

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۹۹۷۱-۵۳-۷
همه‌ی حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشرنامه

1. Heather Baker
2. Elizabeth Tucker
3. John Baines
4. John Roberts
5. Marion Cox
6. Ian Mathieson
7. Pauline Hire
8. CAH IV(1988)
9. Robin Osborne

تهران، خیابان انقلاب، روبه‌روی سینما سپیده، شماره‌ی ۱۱۷۶، واحد ۴
تلفن و دورنگار: ۶۶۹۵ ۱۸۸۰
www.nashremahi.com

فهرست مطالب

(اعداد داخل دو کمان اشاره به عبارت‌های نقل شده از منابع است.)

۵	سپاسگزاری
۷	فهرست مطالب
۱۳	نقشه و فهرست تصاویر
۱۴	تذکرات و علائم اختصاری
۱۴	علائم اختصاری کتاب‌ها و مجلات
۱۶	علائم اختصاری منابع فارسی باستان
۱۷	سایر علائم اختصاری و نشانه‌ها
۱۸	فهرست الفبایی متون خاور نزدیک
۲۳	فهرست الفبایی نویسندگان یونانی و رومی
۲۶	واژه‌نامه
۲۸	نکاتی درباره‌ی منابع خاور نزدیک
۳۰	نکاتی درباره‌ی نویسندگان یونانی و رومی
۳۵	ماه‌های بابلی و فارسی باستان
۳۵	اوزان و مقادیر
۳۶	ترتیب تاریخی حکومت پادشاهان هخامنشی
۳۷	شجره‌نامه‌ی خاندان پادشاهی هخامنشی
۳۸	مروری کوتاه بر تاریخ شاهنشاهی هخامنشی
۴۲	نقشه‌ی شاهنشاهی هخامنشی
۴۵	بخش ۱. برآمدن هخامنشیان
۴۵	الف منابع خاور نزدیک
۴۸	ب سهم هرودوت در تاریخ هخامنشی
۵۱	۱.۱ کورش اول
۵۱	مهر و کتیبه‌ی کورش (مهرهای باروی تخت جمشید، ش. ۹۳) (۱)

۹			۸
۸۶	بردیا، برادر تنی کمبوجیه (۳۴-۳۰)	۵۲	۲.۱ کتیبه‌های آریازمته و ارشامه (۳-۲)
۸۸	گوماته، که خود را بردیا می‌نامد (۳۵)	۵۲	کتیبه‌ی آریارمنه در همدان
۹۱	بردیای غاصب (۴۰-۳۶)	۵۲	کتیبه‌ی ارشامه در همدان
۹۴	اسناد بابلی مربوط به زمان تأیید بردیا در بابل (۴۲-۴۱)		
		۵۳	۳.۱ کورش دوم (۱۷-۴)
۹۷	بخش ۲. شاهنشاهی پارس در زمان سلطنت سه پادشاه نخستین هخامنشی	۵۳	کتیبه‌ی کورش در پاسارگاد، در دشت مرغاب (۴)
۹۷	۱.۲ داریوش اول (۶-۴۳)	۵۳	قبایل پارسی (۵)
۹۷	مهر و کتیبه‌ی داریوش (۴۳)	۵۴	تربیت کورش (۱-۶)
۹۸	کتیبه‌ی بیستون (۴۴)	۵۸	فتوحات کورش
۱۲۱	فرمان داریوش برای بنای کاخ شوش (۴۵)	۵۸	سالنامه‌ی نیونید (۱۱)
۱۲۳	کتیبه‌ی شوش (۴۶)	۶۳	استوانه‌ی کورش (۱۲)
۱۲۵	کتیبه‌ی کوه الوند (۴۷)	۶۷	مدارک یونانی درباره‌ی لشکرکشی‌های کورش (۱۶-۱۳)
۱۲۶	کتیبه‌ی نخست نقش رستم (۴۸)	۷۱	آرامگاه کورش (۱۷)
۱۲۸	داریوش و مصر (۵۵-۴۹)		
۱۲۸(۴۹)	کتیبه‌ی مجسمه‌ی داریوش در هلیوپولیس، مکشوف در شوش	۷۲	۴.۱ کمبوجیه‌ی دوم (۲۹-۱۸)
۱۳۰(۵۰)	کتیبه‌ی هیروگلیفی پایه‌ی مجسمه‌ی داریوش، مکشوف در شوش	۷۲	نخستین سند بابلی مربوط به دوران پادشاهی کمبوجیه (۱۸)
۱۳۰	سنگ‌نگاره‌ی تدفین گاو آپیس به سال ۵۱۸ (۵۱)	۷۲	اسناد مصری (۲۲-۱۹)
۱۳۲	سنگ قائم آبراهه‌ی دریای سرخ (۵۲)	۷۲	نوشته‌ی مهر کمبوجیه به خط هیروگلیفی (۱۹)
۱۳۳	سندی یونانی درباره‌ی آبراهه‌ی دریای سرخ (۵۳)	۷۳	کتیبه‌ی او جاهورسنت به خط هیروگلیفی (۲۰)
۱۳۴	کتیبه‌ی هیروگلیفی او جاهورسنت (۵۴)	۷۷	سنگ مزار گاو آپیس، مدفون در سراپیوم در ممفیس به سال ۵۲۴ (۲۱)
۱۳۵	پاپیروس دموتی مصری (۵۵)	۷۷	کتیبه‌ی روی تابوت سنگی گاو آپیس (۲۲)
۱۳۶	داریوش و یونان (۶۰-۵۶)	۷۸	مدارک یونانی درباره‌ی کشتن گاو آپیس (۲۳)
		۸۱	سندی دموتی از مصر درباره‌ی امور مالی در دوران کمبوجیه (۲۴)
۱۳۹	۲.۲ خشیارشا اول (۷۵-۶۱)	۸۳	لشکرکشی‌های کمبوجیه به آفریقا (۲۶-۲۵)
۱۳۹	مهر و کتیبه‌ی خشیارشا در داسکولیوم (۶۱)	۸۴	مرگ کمبوجیه (۲۹-۲۷)
۱۴۰	مهر و کتیبه‌ی خشیارشا در مصر (۶۲)		
۱۴۱	کتیبه‌ی تخت جمشید (۶۳)	۸۶	۵.۱ بردیا (۴۲-۳۰)

۱۱					
۱۷۱	تعلیم و تربیت پارسی (۱۰۶-۱۰۵)	۱۴۱	کتیبه‌ی دریاچه‌ی وان (۶۴)		
۱۷۵	جلوس بر اورنگ شاهی (۱۰۸-۱۰۷)	۱۴۲	کتیبه‌ی کوه الوند (۶۵)		
۱۷۶	اقامتگاه‌های سلطنتی (۱۰۹)	۱۴۲	اسناد بابلی درباره‌ی بلشیمائی (۶۶)		
۱۷۷	املاک شاهی	۱۴۳	جنگ مادی (۶۹-۶۷)		
۱۷۷	پَرته‌تَش (۱۱۰)	۱۴۵	مادگرایی (حمایت از ایران) (۷۲-۷۰)		
۱۷۸	شکایت یک ساتراپ (۱۱۱)	۱۴۷	مدارک یونانی درباره‌ی مرگ خشیارشا (۷۵-۷۳)		
۱۷۸	نجیب زادگان عالی رتبه‌ی پارسی				
۱۷۸	گوبروه و اسپچنه (۱۱۲-۱۱۵)	۱۴۸	اردشیر اول (۷۶-۹۳)	۳.۲	
۱۸۱	حامیان و دوستان شاه (۱۱۶-۱۲)	۱۴۸	کتیبه‌ی تخت جمشید (۷۶)		
۱۸۴	عطایای شاه (۱۲۲-۱۲۱)	۱۴۸	کتیبه‌ی روی ظرف سیمین (۷۷)		
		۱۴۹	کتیبه‌ی روی گلدان (۷۸)		
۱۸۵	اداره‌ی شاهنشاهی (۱۵۸-۱۲۳) ۲.۳	۱۴۹	اسناد مصری (۷۹-۸۰)		
۱۸۵	ساتراپ‌ها و ساتراپی‌ها (۱۲۷-۱۲۳)	۱۵۰	سندی یونانی درباره‌ی پادشاهی اردشیر (۸۱-۹۰)		
۱۸۸	پیهاتو (فرماندار) (۱۲۸-۱۳۰)	۱۵۰	جلوس اردشیر بر تخت (۸۱)		
۱۹۰	سَرس (ارباب) (۱۳۱-۱۳۲)	۱۵۱	پناهنده‌شدن تمیستوکلس به پارس (۸۲)		
۱۹۱	مردمان شاهنشاهی (۱۳۳-۱۳۵)	۱۵۲	شورش در بلخ و مصر (۸۳-۸۸)		
۱۹۴	خراج، پیشکش‌ها و مالیات‌ها (۱۳۶-۱۳۹)	۱۵۸	صلح کالیاس به سال ۴۴۹/۸ (۸۹-۹۰)		
۱۹۹	مأموران عالی رتبه و کارگران در تخت جمشید	۱۶۰	مرگ اردشیر (۹۱-۹۳)		
۱۹۹	پرنکه (۱۴۰-۱۴۳)				
۲۰۱	زیسُویش (۱۴۴-۱۴۶)	۱۶۳	بخش ۳. سازمان و مدیریت امپراتوری هخامنشی؛ دین در شاهنشاهی		
۲۰۲	سرپرست کارگران، داوران و حسابداران (۱۴۷-۱۵۲)	۱۶۳	پ حکومت شاهنشاهی هخامنشی		
۲۰۴	نیروی کار در پارس (۱۵۳-۱۵۶)				
۲۰۶	جیره‌های مخصوص برای مادران (۱۵۷-۱۵۸)	۱۶۵	پادشاهی هخامنشی (۹۴-۱۲۲)	۱.۳	
		۱۶۵	القاب سلطنتی (۹۴-۱۰۲)		
۲۰۷	زنان درباری (۱۵۹-۱۸۰) ۳.۳	۱۶۷	ایدئولوژی پادشاهی		
۲۰۷	اسنادی با عنوان بانویی درباری (۱۵۹-۱۶۱)	۱۶۷	کتیبه‌ی دوم نقش رستم (۱۰۳)		
۲۰۸	متن بابلی مربوط به یکی از دختران خشیارشا (۱۶۲)	۱۶۹	کتیبه‌ی داریوش در تخت جمشید (۱۰۴)		

- BE* *The Babylonian Expedition of the University of Pennsylvania, Series A: Cuneiform Texts*, vol. IX (1898): A.V. Hilprecht and A.T. Clay, *Business Documents of Murashû Sons of Nippur dated to the Reign of Artaxerxes I* (Philadelphia)
- Cah D.A.F.I.* *Cahiers de la délégation archéologique française en Iran* (Paris)
- FGrH* *Die Fragmente der griechischen Historiker*, ed. F. Jacoby (Berlin and Leiden 1923-58)
- Fornara *Archaic times to the end of the Peloponnesian War*, ed. C.W. Fornara, 2nd edition (Cambridge, 1983).
- IrAnt* *Iranica Antiqua* (Leiden)
- JHS* *Journal of Hellenic Studies* (London)
- JNES* *Journal of Near Eastern Studies* (Chicago)
- JSOT* *Journal for the Study of the Old Testament* (Sheffield)
- MDP *Mémoires de la Délégation en Perse*
- ML *A Selection of Greek Historical Inscriptions to the end of the fifth century B.C.*, ed. R. Meiggs and D.M. Lewis, revised edition (Oxford, 1988).
- RA* *Revue d'assyriologie* (Paris)
- StIr* *Studia Iranica* (Paris)
- VS* *Vorderasiatische Schriftdenkmäler der Königlichen Museen zu Berlin* (Leipzig)
- ZA* *Zeitschrift für Assyriologie* (Berlin)
- ZDMG* *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* (Wiesbaden)

تذکرات و علائم اختصاری

تمام تاریخ‌ها مربوط به دوران پیش از میلاد است، مگر این‌که به غیر از آن اشاره شده باشد.

ترجمه‌ی متون فارسی باستان از کنت^۱ اقتباس شده است، مگر این‌که غیر از آن ذکر شده باشد. متن کتیبه‌ی بیستون براساس ترجمه‌ای است که رودیگر اشمیت^۲ کرده است و ترجمه‌ی الیزابت فویگتلاندر^۳ از کتیبه‌ی بابلی، و ترجمه‌ی فرانسوا وال^۴ از کتیبه‌ی ایلامی نیز در نظر گرفته شده است. در ترجمه‌های یونانی از انتشارات لوب^۵ استفاده شده است. برای سهولت در خواندن متون بابلی، علائم آواشناسی حذف شده است. حرف «ش» باید «س» خوانده شود.

قلاّب در نقل قول‌ها نشان‌دهنده‌ی متن بازسازی شده است. کلمات داخل کمان برای سهولت خواندن اضافه شده‌اند. واژه‌ها و توضیحات ویراستار برای یاری رساندن در فهم بهتر متن نیز داخل کمان و با حروف ایرانیک چاپ شده‌اند.

علائم اختصاری کتاب‌ها و مجلات

- AchHist* *Achaemenid History* (Leiden): vol viii: *Continuity and Change*, ed. H. Sancisi-Weerdenburg, A. Kuhrt, and M.C. Root (1994); vol. 11: *Studies in Persian History. Essays in Memory of David M. Lewis*, ed. M. Brosius and A. Kuhrt (1998).
- AcIr* *Acta Iranica* (Leiden)
- AION* *Annali dell'Istituto Orientale di Napoli* (Naples)
- AMI* *Archäologische Mitteilungen aus Iran* (Berlin)
- ANET* *Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament* ed. J.B. Pritchard, 2nd edition (Princeton, 1955)
- ASAE* *Annales de Service des antiquités d'Égypte* (Paris)

1. Kent 2. Rüdiger Schmitt 3. Elizabeth von Voigtlander 4. François Vallat
5. Loeb

علائم اختصاری منابع فارسی باستان

A ¹ I	کتیبه‌ی اردشیر اول بر ظرفی سیمین
A ¹ Orsk	کتیبه‌ی اردشیر اول در اورسک
A ¹ Pa	کتیبه‌ی اردشیر اول در تخت جمشید
AmH	کتیبه‌ی اریارمنه در همدان
AsH	کتیبه‌ی ارشامه در همدان
CMa	کتیبه‌ی کورش دوم در مرغاب (a)
DB	کتیبه‌ی داریوش در بیستون
DE	کتیبه‌ی داریوش در کوه الوند
DNa	کتیبه‌ی داریوش در نقش رستم (a)
DNb	کتیبه‌ی داریوش در نقش رستم (b)
DNc	کتیبه‌ی داریوش در نقش رستم (c)
DNd	کتیبه‌ی داریوش در نقش رستم (d)
DPd	کتیبه‌ی داریوش در تخت جمشید (d)
DPe	کتیبه‌ی داریوش در تخت جمشید (e)
DPh	کتیبه‌ی داریوش در تخت جمشید (h)
DSab	کتیبه‌ی داریوش در شوش (ab)
DSe	کتیبه‌ی داریوش در شوش (e)
DSf	کتیبه‌ی داریوش در شوش (f)
DZc	کتیبه‌ی داریوش در ترعه‌ی دریای سرخ (c)
Fort.	متون باروی تخت جمشید (مقابله‌ی جورج کامرون)
PF	متون باروی تخت جمشید، ۱۹۶۹
PFa	متون باروی تخت جمشید، ۱۹۷۸
PF-NN	متون باروی تخت جمشید، دست‌نوشته‌ی هالک
PFS	مهرهای باروی تخت جمشید
PT	متون خزانه‌ی تخت جمشید
PTS	مهرهای خزانه‌ی تخت جمشید

SDa	مهر داریوش
SXe	نوشته‌ی مهر خشیارشا (e)
SXf	نوشته‌ی مهر خشیارشا (f)
XE	کتیبه‌ی خشیارشا در کوه الوند
XPa	کتیبه‌ی خشیارشا در تخت جمشید (a)
XPf	کتیبه‌ی خشیارشا در تخت جمشید (f)
XPh	کتیبه‌ی خشیارشا در تخت جمشید (h)
XV	کتیبه‌ی خشیارشا در کنار دریاچه‌ی وان

سایر علائم اختصاری و نمادها

[]	بخشی از متن بازسازی شده است.
[]	افتادگی
()	چیزی اصلاح یا حذف شده است.
!	صورت اشتباه یا غیر معمول
?	قرائت مشکوک
*	شکل بازسازی شده

DSab	Kent 1953	۴۹
DSe	Kent 1953	۴۶
DSf	Grillot-Susini 1990	۴۵
DZc	Kent 1953	۵۲
SDa	Schmitt 1981	۴۳
SXe	Schmitt 1981	۶۲
SxF	Schmitt 1981	۶۱
XE	Kent 1953	۶۵
XPa	Kent 1953	۶۳
XPa: §2		۱۰۱
XPf: §4	Kent 1953	۱۰۷
XPh	Kent 1953	۱۹۱
XPh: §3		۱۳۵
XV	Kent 1953	۶۴
		متون بابلی
BE IX 109		۹۱
BM 74554	Stolper 1989	۱۳۰
Cyrus Cylinder	Berger 1975	۱۲
Evetts 1892: 91		۱۶۲
Nabonidus Chronicle	Grayson 1975	۱۱
Nabonidus Chronicle II:1		۹۵
Nabonidus Chronicle II:15		۹۶
Strassmeier 1889: no.1		۹۸، ۴۱
Strassmeier 1889: no.2		۴۲
Strassmeier 1890: no.1		۹۷، ۱۸
VS VI 331		۶۶

فهرست الفبایی متون خاور نزدیک

متن‌ها	عنوان یا چاپ	شماره‌ی عبارت	کتیبه‌های فارسی باستان
A ¹ I	Kent 1953		۷۷
A ¹ Orsk	Mayrhofer 1978		۷۸
A ¹ Pa	Kent 1953		۷۶
A ¹ Pa:§2	Kent 1953		۱۰۲
AmH	Kent 1953		۲
AsH	Kent 1953		۳
CMa	Kent 1953		۴
DB	Schmitt 1991		۴۴
DB I: §1			۹۹
DB I: §10			۳۰
DB I: §11			۲۷
DB I: §11-15			۳۵
DB III: §38			۱۲۳
DB III: §45			۱۲۴
DE	Kent 1953		۴۷
DNa	Kent 1953		۴۸
DNa: §2			۱۰۰
DNa: §3			۱۳۶
DNb	Lecoq 1997		۱۰۳
DNc	Kent 1953		۱۱۲
DNd	Kent 1953		۱۱۳
DPd	Kent 1953		۱۰۴
DPe	Kent 1953		۱۳۳
DPh	Kent 1953		۱۳۴

۲۱				۲۰
کتاب عزرا (۵-۲.۵)	۱۲۹	VS 4 152		۱۲۸
کتاب عزرا (۱۷-۱۱.۷)	۲۰۳			
کتاب نحمیا (۶-۱.۲)	۲۰۴			
				متون آرامی
		Driver 1967: no.6	نامه‌ای از ارشامه	۱۸۴
		Driver 1967: no.30	نامه‌ای از یدونیه	۲۰۵
				متون مصری
		BN 215 (a)	وقایع نامه‌ی دموتی	۲۴
		BN 215 (b)		۵۵
		Droiton 1940: 340	کتیبه‌ی الخارجه (a)	۱۹۵
		Droiton 1940: 360	کتیبه‌ی الخارجه (b)	۱۹۶
		Hodjache, Berlev 1977	مهر کمبوجیه	۱۹
		Lichtheim 1960 (a)	کتیبه‌ی اوجاهورسنت	۵۴
		Lichtheim 1960 (b)	کتیبه‌ی اوجاهورسنت	۲۰
		Mathiesen et al. 1995	کتیبه‌ی سقاره	۱۹۷
		Posener 1936: no.3	کتیبه‌ی گورگاو آپیس (نویساده‌ی کمبوجیه)	۲۱
		Posener 1936: no.4	کتیبه‌ی سنگ گوراز کمبوجیه	۲۲
		Posener 1936: no.5	کتیبه‌ی گورگاو آپیس (نویساده‌ی داریوش)	۵۱
		Posener 1936: no.24	کتیبه‌ی اتیاوهی (a)	۱۳۱
		Posener 1936: no.27	کتیبه‌ی اتیاوهی و اریاورته (b)	۱۳۲
		Posener 1936: no.31	کتیبه‌ی اریاورته (a)	۷۹
		Posener 1936: no.33	کتیبه‌ی اریاورته (b)	۸۰
		Yoyotte 1974	کتیبه‌ی پایه‌ی مجسمه‌ی داریوش	۵۰
				عهد عتیق (کتاب مقدس)
		کتاب دوم تواریخ ایام (۲۰.۳۶)		۲۰۱
		کتاب عزرا (۵-۱.۱)		۲۰۲
	متون تخت جمشید			
Fort.1017	۱۶۹			
Fort. 6764	۱۶۰			
PF 267	۱۳۷			
PF 339	۱۹۲			
PF 662	۱۴۰			
PF 665	۱۴۱			
PF 668	۱۴۲			
PF 671	۱۴۴			
PF 673	۱۴۵			
PF 678	۱۴۶			
PF 684	۱۷۰			
PF 688	۱۷۱			
PF 733	۱۶۳			
PF 759	۱۹۳			
PF 762	۱۹۴			
PF 823	۱۶۱			
PF 847	۱۵۴			
PF 850	۱۵۵			
PF 876	۱۵۳			
PF 1028	۱۷۵			
PF 1041	۱۷۳			
PF 1063	۱۷۴			

۲۳	فهرست الفبایی نویسندگان یونانی و رومی				۲۲
عبارات	بخش کتاب	نام کتاب	نویسنده		
۳۱	۷۷۷-۷۷۴	پارسیان	آیسخولوس	PF 1226	۱۵۷
۷۴	۴۰-۳۷-۱۳۱۱	سیاست	ارسطو	PF 1240	۱۵۱
۱۱۸	۴.۲۷.۳	آناباسیس	آریان	PF 1272	۱۴۹
۱۰	قطعات پراکنده‌ی مورخان، قطعه‌ی ۱	پرسیکا	کتسیاس	PF 1274	۱۵۲
۱۲۰، ۳۴	قطعه‌ی ۹			PF 1285	۱۸۵
۷۳، ۴۰، ۲۹	قطعه‌ی ۱۳			PF 1307	۱۵۰
۸۳	قطعه‌ی ۱۴			PF 1317	۱۸۶
۹۲	قطعه‌ی ۱۵			PF 1318	۱۸۷
۷۵	۲-۱.۶۹.۱۱	دیودوروس سیسیلی		PF 1341	۱۸۸
۸۱	۶-۲.۶۹.۱۱			PF 1368	۱۴۷
۸۸	۷۷-۷۱.۱۱			PF 1404	۱۸۹
۹۰	۵.۴.۱۲			PF 1440	۱۷۲
۹۳	۱.۶۴.۱۲			PF 1700	۱۹۰
۱۴	۵۳.۱	هرودوت		PF 1795	۱۵۹
۱۵	۱.۸۶.۱			PF 1799	۱۴۸
۶	۲-۱.۱۰۷.۱			PF 1807	۱۴۳
۵	۳.۱۲۵.۱			PF 1835	۱۶۴
۱۳	۱۲۷.۱			PF 1836	۱۶۵
۱۹۹	۱۳۲-۱۳۱.۱			PF 1853	۱۱۴
۱۰۵	۱۳۶.۱			PF 2070	۱۳۸
۱۶	۱۵۴-۳.۱۵۳.۱			PFa 5	۱۶۸
۲۰۰	۳-۲.۱۸۳.۱			PFa 27	۱۶۶
۵۳	۲-۱.۱۵۸.۲			PFa 33	۱۱۰
۱۷۶	۲.۲.۳			PF-NN 358	۱۵۸
۸۴	۴.۱۲.۳			PF-NN 1809	۵۶
				PFS 93	۹۴، ۱
				PT 12	۱۱۵

۲۵			۲۵	۱۷.۳
۱۸۲	۹۸.۸		۲۶	۳.۲۶-۴.۲۵.۳
۸	۱۰-۷.۴.۱	یوستین	۲۳	۱.۳۰-۲۷.۳
۹۵-۲	قطعات پراکنده‌ی مورخان ۹۰، قطعه‌ی ۶۶، ۶۶	نیکلائوس دمشقی	۳۲	۳۰.۳
۱۶۷	۱۲۳bc	افلاطون	۳۶	۶۱.۳
۱۰۶	۶۹۶a-۶۹۴c	قوانین	۲۸	۴-۳.۶۴.۳
۷۲	۵-۴.۲۱	پلوتارخوس	۳۷	۳-۲.۶۷.۳
۱۷	۶.۳.۱۵	استرابون	۳۸	۷۰.۳
۶۸	۳-۲.۱۴.۱	توکودیدس	۳۹	۵-۴.۷۸.۳
۶۹	۱.۲۳.۱		۱۲۱	۱.۸۴.۳
۷۰	۵-۳.۹۵.۱		۱۷۷	۳-۲.۸۸.۳
۸۶	۱.۱۰۴.۱		۱۳۹	۱.۹۷.۳
۸۷	۳.۱۱۰-۴.۱۰۹.۱		۱۱۶	۱.۱۴۰.۳
۷۱	۳-۲.۱۳۵.۱		۸۵	۱۶۰.۳
۸۲	۵.۱۳۸.۱		۱۲۵	۱.۱۶۶.۴
۶۰	۴.۵۹.۶		۱۸۱	۵۳-۱.۵۲.۵
۷	۱.۲.۱	کورش نامه	۱۷۹	۱.۴۳.۶
۱۲۶	۲.۴.۷	کسنوفون	۵۷	۱.۴۴-۴.۴۳.۶
۱۲۲	۸-۷.۲.۸		۵۸	۱.۴۹-۱.۴۸.۶
۱۲۷	۱.۶.۸		۵۹	۹۴.۶
۱۸۳	۱۸-۱۷.۶.۸		۱۰۸	۳-۲.۷
۱۰۹	۲۲.۶.۸		۱۷۸	۱.۵.۷
۳۳	۱۱.۷.۸		۶۷	۲.۶.۷
۱۱۱	۳۳.۱.۴	هلنیکا	۱۱۹	۲.۲۹-۲.۲۸.۷
۱۹۸	گزیده‌ای از متون تاریخی یونانی شماره‌ی ۱۲ تا پایان سده‌ی پنجم پیش از میلاد		۱۸۰	۲.۶۱.۷
			۸۹	۱۵۱.۷
			۱۱۷	۳-۲.۸۵.۸

واژه‌نامه

<i>araššara</i>	(ایلامی) "زن سرپرست (کارگران)"
<i>bāji</i>	(فارسی باستان) "خراج" (نیز "پیشکش‌ها")
<i>barrišdama lakkukra</i>	(ایلامی) "راهنمای گزیده"
<i>bazi uttibe</i>	(ایلامی) "مأمور مالیات"
<i>bullae</i>	تکه‌ای گل که به اسناد می‌چسبانند و روی آن مهر می‌زدند.
<i>dahyāva</i>	(فارسی باستان) "سرزمین"، "مردم"
<i>daiva</i>	(فارسی باستان) "دیو"
Daric	سکه‌ی پارسی
<i>dattibarra</i>	(ایلامی) "مأمور دولتی"
Demotic	روش نگارش مردمی یا عامیانه‌ی مصری
<i>dukšiš</i>	(ایلامی) "شاهزاده‌خانم"
<i>dumme</i>	(ایلامی) "رونوشت" (؟)
<i>gorytus</i>	(یونانی) "تیردان"
<i>halmi</i>	(ایلامی) سند مهمور که مسافران به عنوان مجوز برای سفر در سرزمین‌های شاهنشاهی همراه داشتند.
<i>halnut haššira</i>	(ایلامی) "حساب‌رس"
<i>haturmakša</i>	(ایلامی) "دمنده بر آتش". عنوانی برای روحانی پارسی که در مراسم مذهبی وظیفه‌ی معینی انجام می‌داد.
<i>ka</i>	(هیروگلیفی) در مذهب مصریان نیروی زندگی فرد که بدن را هنگام مرگ ترک می‌کند و در دنیای بعد دوباره با آن یکی می‌شود.
<i>karabattiš</i>	(ایلامی) "کاروان‌سالار"
<i>kurdabattiš</i>	(ایلامی) "سرپرست کارگران"
<i>lan</i>	(ایلامی) مراسم مذهبی
<i>magus</i>	<i>makuš</i> (ایلامی)؛ روحانی پارسی، برپادارنده‌ی آیین‌های مذهبی غرب ایران.

<i>matištukkašp</i>	(ایلامی) "سران"، "رؤسا"
<i>mušin zikkira</i>	(ایلامی) "حسابدار"
<i>ostraka</i>	(یونانی) تکه سفالی که در رأی‌گیری به کار می‌رفت.
<i>parasang</i>	اندازه‌گیری پارسیان برای مسافت (۵-۶ کیلومتر).
<i>partetaš</i>	(ایلامی) "املاک"، "باغ"
<i>pentekontor</i>	(یونانی) کشتی پنجاه‌پارویی
<i>petasos</i>	(یونانی) کلاه نمدی مخصوصی که گروهی از ایونیان به سر می‌گذاشتند.
<i>pihāto</i>	(بابلی) "فرماندار"
<i>pirradaziš</i>	(ایلامی) "پیک سریع"
<i>pr-šn</i>	(هیروگلیفی) گونه‌ای کاج (؟)
<i>proskynesis</i>	(یونانی) "کرنش". پارسیان به دو صورت در حضور شاه کرنش می‌کردند: یا سر خود را خم می‌کردند و دست خود را به نشانه‌ی احترام بر دهان می‌گذاشتند، یا به خاک می‌افتادند.
<i>rnp-priest</i>	(هیروگلیفی) لفظاً یعنی "کاهن جوان"
<i>saris</i>	<i>ša rēš šarri</i> (اکدی)؛ "ارباب"، "حاکم"
<i>šatin</i>	(ایلامی) "روحانی"، "دین‌مرد"
satrap, satrapy	خشتره‌پاون (فارسی باستان)، لفظاً "نگهبان قلمرو"؛ شاهنشاهی هخامنشی متشکل از ساتراپی‌ها یا ایالات بود که یک ساتراپ یا فرمانده پارسی (خشتره‌پاون) آن را اداره می‌کرد.
stele	(یونانی) قطعه‌سنگی که روی آن نوشته یا نقشی کنده می‌شد.
<i>sunki pakri</i>	(ایلامی) "دختر پادشاه". طبق رسم دربارهای اولیه‌ی خاور نزدیک این عنوان معیار اشاره به دختران درباری است.

نکاتی درباره‌ی منابع خاور نزدیک

کتیبه‌های شاهی هخامنشی

کتیبه‌هایی است که شاهان هخامنشی به زبان‌های ایلامی، بابلی و فارسی باستان نوشته‌اند. اغلب این کتیبه‌ها متعلق به دوران سلطنت داریوش اول و جانشینش، خشایارشا، است، گرچه تعدادی کتیبه نیز از زمان سلطنت اردشیر اول تا اردشیر سوم در دست است. برای توضیحات درباره‌ی کتیبه‌های شاهی به مدخل هر کتیبه نگاه کنید.

متون باروی تخت جمشید

هنگام حفاری‌های تخت جمشید به سال ۱۹۳۳/۴ م. (۱۳۱۲/۱۳ ش.) که توسط اعضای مؤسسه‌ی شرق‌شناسی شیکاگو انجام شد، بیش از ۳۰۰۰۰ لوح و تکه‌لوح گلی یافت شد. این الواح اسناد متعلق به بایگانی مالی تخت جمشید بود، که به انتقال و عرضه‌ی مواد خوراکی و دام اشخاص و به گروه‌های کارگران مربوط می‌شد. این متون به خط میخی ایلامی، که زبان اداری مورد استفاده‌ی شاهان ایلامی بود، نوشته شده بود. این متون در زمان سلطنت داریوش اول تاریخ‌گذاری شده است که شامل سال‌های ۵۰۹ تا ۴۹۴ می‌شود. هالک ۲۰۸۷ لوح بارو را در سال ۱۹۶۹ م. (PF) و ۳۳ لوح دیگر را در سال ۱۹۷۸ م. (PFa) منتشر کرد. وی ۲۵۸۷ لوح دیگر را نیز آوانویسی کرد، ولی منتشر نشده ماند (PF-NN).

متون خزانه‌ی تخت جمشید

الواحی که ارنست اشمیت طی کاوش‌های سال‌های ۱۹۳۶/۷ م. (۱۳۱۵/۱۶ ش.) در مجموعه‌ای که "خزانه" نامیده می‌شود، یافت. این متون متعاقباً تحت عنوان متون خزانه نامگذاری شدند. این مجموعه مشتمل بر ۷۵۰ لوح و تکه‌لوح است که نزدیک به ۱۰۰ عدد آن با عنوان "الواح خزانه‌ی تخت جمشید" منتشر شده است. این الواح متون مالی و عمدتاً مربوط به پرداخت حقوق کارگران هستند. مانند الواح بارو، الواح خزانه نیز به خط ایلامی نوشته شده‌اند و تاریخ آن‌ها بین ۴۹۲ تا ۴۵۸ است.

سایر منابع خاور نزدیک

توضیحات مربوط به سایر منابع خاور نزدیک زیر اسم هر کدام آمده است.